

ORDDET

Av Kaj Munk

DNS DEN NATIONALE SCENE

Kjære publikum!

Miraklet står sentralt i Bibelen og i den kristne trua. For ein som trur inngår det som ei naturleg del av bekjenninga at Kristus, i namnet åt far sin, gjorde fleire miraklar gjennom si tid på jorda.

Han gjorde vatn til vin i eit bryllup i Kanaan, han opna augo til ein blind mann, og kanskje mest spektakulært av alt, han reiste Lasarus opp frå dei daude. Verre er det nok å akseptere undra jo nærare dei er på oss i tid og stad. Munk plasserer underet midt i blandt oss og aktualiserar problemstillinga. Kva om det hende her i vår eigen by eller bygd? I vår eigen familie? Desse spørsmåla er det Kaj Munk stiller, jamsides med at han utleverer debatten mellom pietistane og dei meir frilynte grundtvigianarane.

Det kjendes naturleg å be skodespelaren og regissør Ola B. Johannessen om å regissere *Ordet*. Han har levd eit heilt liv med dette vakre stykket. Han spelte Johannes i opningsframsyninga til Teatret vårt i Molde i 1973, og gamle Mikkel Borgen i jubileumsframsyninga ved same teater i 2002.

Anten ein trur eller ikkje trur så talar *Ordet* til djupna i menneskesjela og rører ved tema som familie, kjærleik, tradisjon, liv og død.

Vel møtt i teatret.

Bjarte

KAJ MUNK OG ORDET

"Troen paa Gud er Troen paa Miraklet. Kun ved et Brud paa Naturlovene kan Gud komme i Forbindelse med et menneske. At tro paa Gud er at være midt i det vidunderlige, hvor ikke blot Guds Love virker, men ogsaa Guds Haand." KAJ MUNK

Presten og forfatteren Kaj Munk er en av de store skikkelsene i dansk litteratur i mellomkrigstiden. Han ble født i 1898, mistet tidlig sine foreldre og ble adoptert av sin mors kusine og hennes mann som bodde i Maribo på Lolland. Der hadde han en lykkelig barndom. Religiøst ble han preget til dels av grundtvigianismen i skolen og dels av møter i indremisjonen. Han var lenge usikker på om han skulle bli dramatiker eller prest, og endte opp med å bli begge deler. I 1924 tok han sin teologiske embetseksamen ved Københavns universitet. Han ble sogneprest i Vedersø i det forblåste landskapet i Vest-Jylland. Han ble glad i naturen og menneskene omkring seg, og han ble værende i stillingen resten av sitt liv.

Som forfatter søkte han til det store romantiske drama. Hans litterære forbilder var William Shakespeare, Adam Oehlenschläger, Henrik Ibsen og George Bernard Shaw. I tema dreide mye av forfatterskapet seg rundt kristentroen og kallet – men han skrev også lystige vers om gleden ved å gå på jakt, for eksempel. Hans verker har stor spennvidde og mye humor, og omfatter de fleste genre, fra lyrikk til drama, avisartikler og selvsagt prekenes.

Hans mest kjente skuespill er *Ordet*. Det skrev han på seks dager. Skuespillet hadde premiere på Betty Nansen-teateret i København i 1932. Det inngår nå i den danske kanon – og må leses av alle danske skoleelever. Genremessig er det et interessant verk. Det går fra trivelig bondeinteriør til nærmest folkekomedie, og ender opp som et bibelsk mirakeldrama. Munk berører også klasseforskjellene i bondesamfunnet: En av hovedpersonene, den gamle storbonden Mikkel Borgen blir fornærmet fordi indremisjonshøvdingen Peder avviser hans sønn som svigersønn - fordi han ikke er frelst.

Og som en rød tråd gjennom dramaet går striden mellom disse to: Den mektige Borgen og hans Grundtvig-inspirerte kristendom og den enkle skredderen Peder fra indremisjonen. Peder mener at gamle Borgens tro ikke er den riktige tro, og at han dermed ikke kan bli frelst. Vi opplever et andaktsmøte hjemme hos Peder med enkle folkelige vitnesbyrd om tro.

Ordet er til dels inspirert av Bjørnstjerne Bjørnsons drama *Over Ævne I*, om en landsens prest i Nord-Norge som utfører mirakler. Han får de lamme til å gå, og hjelper alle han kan - med familiens midler, som de egentlig sårt trenger selv. Prestens kone er syk, men henne klarer han ikke å helbrede. Det hele var "over evne".

Dette er det Johannes, en av Mikkel Borgens sønner i *Ordet* har blitt inspirert av, og det har

GRUNDTVIG

Nikolai Frederik Severin Grundtvig (1782-1872) var en dansk teolog, og opphav til grundtvigianismen, som regnes som en frilynt og intellektuell variant av kristendommen, med vekt på folkeopplysning. Det er sagt om Grundtvig at han var den glade kristendoms herold. Ideene hans var opphavet til folkehøyskolebevegelsen. Han skrev mange kjente og kjære salmer, blant annet "Påskemorgen slukker sorgen", "Alt står i Guds faderhånd" og "Deilig er den himmel blå".

ført til at han har mistet forstanden og tror at han er Jesus. Men, som vi skal se, forstand har ikke noe med mirakler å gjøre. Det er nettopp Guds uransakelige veier som utgjør spenningen. Er troen vår sterk nok til at miraklene skjer, eller skal vi ikke be om slikt? Er vi da, som apostelen Thomas, tvilende uten tegn? Kaj Munk tar opp motsetningen mellom vitenskapen - representert ved en lege, og troen, representert ved en religiøs fanatiker. Og det er Johannes' tro på mirakler som blir avgjørende. Det flotte ved Kaj Munks *Ordet* er at han som dramatiker nekter seg ingen ting.

Kaj Munk var en ivrig samfunnsdebattant, og han vakte strid og oppmerksomhet. I mellomkrigstidens litterær og kunstneriske strømninger var der, enkelt sagt, to hovedtendenser. Den ene var radikal, inspirert av revolusjonen i Russland og den unge Weimar-republikken i Tyskland. Dette var en sekulær retning, som så på religion som en undertrykkende makt. Mange som tilhørte denne retningen så tidlig farene med fascismen og nazismen. I motsetning til dette sto mange tradisjonelt og konservative kristne, som ble uroet av de sekulære tendensene – deriblant Kaj Munk. Han var i en periode fascinert av samtidens førerskikkelser som Hitler og Mussolini. Han var ingen ideolog, og var mer opptatt av personer enn ideologier. Men denne holdningen hans endret seg i årene før 2. verdenskrig da han innså mye av det som fulgte i "førernes" spor, som for eksempel jødeforfølgelsene. Med hele sin litterære tyngde kastet presten Kaj Munk seg nå ut i kampen mot nazismen. Da Danmark ble okkupert sto han steilt mot samarbeidslinjen. Han ble etter hvert en sterk, samlende skikkelse i det danske motstandsarbeidet, og dermed til stor irritasjon for tyskerne og de danske nazistene. Kaj Munk nektet å ligge lavt. Han skal ha fått advarsler fra motstandsbevegelsen om at det var lurt å komme seg vekk. Han hørte ikke på rådet, og om kvelden 4. januar 1944 kommer en gruppe SS-folk og henter Kaj Munk. Han blir henrettet med 3 tre skudd i en veigrøft nær Silkeborg. Hans ille tilredte lik ble funnet om morgenen den 5. januar. Kaj Munk ble en martyr for Danmarks frihet.

"Der var megen varme i ham, og megen fruktbar ensidighet."
(N.B.Wamberg, 1973)

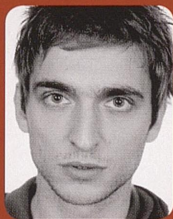
Skuespillere:

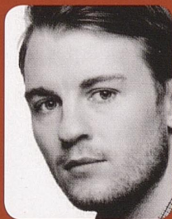
Stig Amdam

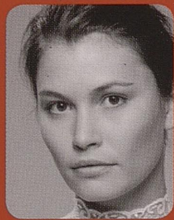
Kristoffer Sagmo Aalberg

Øyvind Gran

Kenneth Homstad

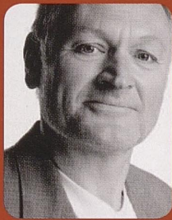
Lisa Loven Kongsli

Louise Nitter Røsland

Sofie Ylvisåker

Gerald Pettersen

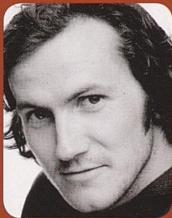
Karin Stautland

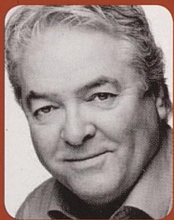
Ingvill Skjold Thorkildsen

Sissel Ingri Tank-Nielsen

Martin Karelius Østensen

Yngve Seterås

I *Ordet* møter vi både nye og velkjente skuespillere:

Kristoffer Sagmo Aalberg er kanskje best kjent fra en rekke NRK-produksjoner på TV, blant annet Barne-TV og Newton på NRK Super og NRK 1. Han var sist og se ved Sogn og Fjordane Teater i *Ishuset* og debuterer på DNS i *Ordet*.

Kenneth Homstad har spilt ved bl.a. Det Norske Teatret. Han er også en av de faste regissørene ved Hetveem Theater i Amsterdam og presenterte sin egen forestilling *Is There Anybody Out There* ved Dramatikkens Hus i Oslo i vinter. For dette arbeidet ble han nominert til den nederlandske Hedda-prisen (VSCD prijs) i 2009 og er nominert til den Nederlandske Banksteaterpris 2011.

Lisa Loven Kongsli har spilt i flere norske filmer og tv-serier. Tidligere i år spilte hun i Agder Teater sin ur-oppsetning, *En Voksen Mann*, av Trond Arntzen. I 2010 ble hun av magasinet KK uttropt til «en skuespiller å se opp for i året som kommer». **Øyvind Gran** er tilbake på DNS etter fire års fravær. Han var sist å se på DNS i *Guds Ku* på Lille Scene i 2007. **Sofie Ylvisåker** debuterte på DNS i *Dyrene i Hakkebakkeskogen* høsten 2010. **Louise Nitter Røsland** debuterer på DNS, men var med i oppsetningen av det kjente julestykket *Putti Plutti Pott og julenissens skjegg* i 2009 i Bergen. Ellers møter vi velkjente DNS-ansikter som **Stig Amdam** *La Cage aux Folles*, **Karin Stautland** *Blå jakt*, **Yngve Seterås** *Dyrene i Hakkebakkeskogen*, **Ingvill Skjold Thorkildsen** *Og aldri skal vi skiljast*, **Sissel Ingri Tank-Nielsen** *Peder Påske*, **Gerald Pettersen** *Peder Påske* og **Martin Karelius Østensen** *La Cage aux Folles*.

Du kan lese mer om våre skuespillere på dns.no

Bak scenen:

Ola B. Johannessen

er regissør, skuespiller og pedagog. Denne våren har Ola spilt og iscenesatt ved de fleste norske teatre og innen alle tenkelige sjangre gjennom nøyaktig 50 år! Han debuterte i 1961 på Det Norske Teatret, hvor han var ansatt frem til 1970. Deretter arbeidet han ved Fjernsynsteatret fra 1970-1972, han var også initiativtaker til opprettelsen av Teatret Vårt i Molde.

Han har tidligere vært teatersjef ved Trøndelag Teater (1979-84 og 1997-2000) og Rogaland Teater (1994-1997). Han har også arbeidet ved Nationaltheatret og undervist ved Statens Teaterskole. Han har selv spilt i *Ordet* ved to anledninger, senest i 2002 på Teatret Vårt, hvor han spilte gamle Mikkel mot blant annet teatersjef Bjarte Hjelmeland.

Blant det Ola har regissert i sin karriere nevner vi *Lille Eyolf*, *Jesus Christ Superstar* og *Equus* på Trøndelag Teater, *Madame de Sade*, *Pinocchio* og *Skygge av ein gut* på Det Norske Teatret, *Påske*, *Sjøfareren* og *Blodig alvor* på Den Nationale Scene, *Jeg er min egen kone* på Oslo Nye Teater, *Storm frå nordvest* på Sogn og Fjordane Teater, og i anledning Olav H. Hauge-jubileet, *Kom ikkje med heile sanningi* på Riksteatret.

Carle Lange

er scenograf. Lange er utdannet ved Arkitektthøgskolen i Oslo og ved Statens Kunsthøgskolen og har gjort over et hundre produksjoner for film og teater. Ved siden av sitt virke som scenograf, har Lange også vært 1. Amanuensis ved Akademiet for Scenekunst. Han har løst mange og varierte oppgaver ved en rekke norske teatre. På Den Nationale Scene husker vi blant annet Staffan Göthes Det perfekte kysset (1992), Ibsens *Gjengangere* (1992), Strindbergs *Påske* (2001), *Sjøfareren* som gikk på Lille Scene våren 2009 og nå senest *Tilbaketog* fra Moskva og *Blodig alvor* på Lille Scene høsten 2010. Tidligere i år har han også samarbeidet med Robert Wilson om utstillingen *MindGap* på teknisk museum i Oslo.

ORDET

Av Kaj Munk
Omsett av: Hartvig Kiran

Regissør: Ola B. Johannessen
Scenograf/kostymedesignar: Carle Lange
Lysdesignar: Arne Kambestad
Maskør: Tove Ingebrigtsen
Dramaturg: Solrun Toft Iversen
Språkkonsulent: Ørjan Liavåg

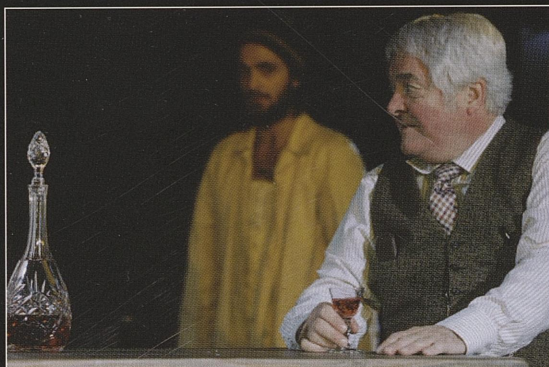
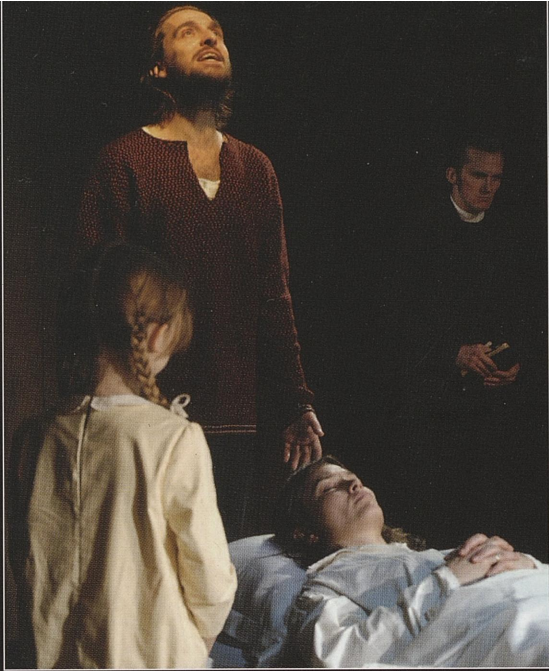
Dei som er med:
Gamle Mikkel Borgen: Stig Amdam
Unge Mikkel: Kristoffer Sagmo Aalberg
Johannes, sonen hans: Øyvind Gran
Anders, sonen hans: Kenneth Homstad
Inger, gift med unge Mikkel: Lisa Loven Kongsli
Maren, dotter deira: Louise Nitter Røsland/Sofie Ylvisåker
Peter Skreddar: Gerald Pettersen
Kirstiné, kona hans: Karin Stautland
Anne, dotter deira: Ingvill Skjold Thorkildsen
Mette Marja: Sissel Ingri Tank-Nielsen
Soknepresten: Martin Karelius Østensen
Distrikslækjar Haugen: Yngve Seterås

Inspisient: Bjørn Isaksen
Lydteknikar: Bjarte Våge
Rekvisitør: Sissel Hamre/Espen Røen
Sufflør: Astrid Myhren

Kulisser og kostyme er produserte ved verkstadene
ved Den Nationale Scene

Festspillpremiere på Lille Scene 25. mai 2011
Framsyinga varer i ca. 1 time og 45 minutt.

Det er ikkje tillatt å fotografere eller gjøre video/lydopptak
under framsyinga.

DNS DEN NATIONALE SCENE

AS Den Nationale Scene, Pb 78, Sentrum, 5803 Bergen, Tlf: 55 60 70 80, www.dns.no

Ansvarlig utgiver: Bjarte Hjelmeland // Redaktør: Ole Klemsdal // I redaksjonen: Ola B. Johannessen, Tove Jensen Holmås og Ole Friele jr. // Scene- og portrettfoto: Nicolaas A. Kippenbroeck // Forside- og portrettfoto: Fredrik Arff // Grafisk utforming: Eva Tuft Design

Program nr. 5 / 2011 Kr. 10,-